

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

TEHRANI ve DİĞERLERİ/TÜRKİYE
(Başvuru no. 32940/08, 41626/08, 43616/08)

KARAR

STRAZBURG

13 Nisan 2010

İşbu karar AİHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

USULİ İŞLEMLER

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan davaların (no. 32940/08, 41626/08 ve 43616/08) nedeni İran vatandaşları Mohammad Javad Tehrani, Parviz Norouzi, Nader Kazempour Marand ve Parviz Ranjbar Shorehdel'in ("başvuranlar"), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi'nin ("AİHS") 34. maddesi uyarınca sırasıyla 14 Temmuz, 2 Eylül ve 15 Eylül 2008 tarihlerinde yapmış oldukları başvurulardır.

Adli yardım alan başvuranlar, New York'taki sivil toplum kuruluşu İranlı Göçmen İttifakı'nın yöneticisi D. Abadi tarafından temsil edilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVA KOŞULLARI

A. Olayların Geçmişi

1. 32940/08 No'lu Başvuru

Başvuran 1969 doğumludur ve halen Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi'nde tutulmaktadır.

Başvuran, İran'ı 30 Aralık 2002 tarihinde terk etmiş ve 11 Ocak 2003'te Irak'taki Al-Ashaf kampında bulunan Halkın Mücahitleri Örgütü'ne ("HMÖ") katılmıştır. HMÖ'nün 3 Haziran 2004 tarihinde silahsızlanmasının ardından yine Irak'ta bulunan Geçici Uluslararası Mevcudiyet'te ("the TIPF") yaşamaya başlamıştır. 5 Mayıs 2006'da Irak'ta bulunan BMMYK başvuranın mülteci olduğunu kabul etmiştir.

Başvuran, bir insan kaçakçısının yardımıyla Haziran sonunda Irak'ı terk etmiştir. Başvuru formunda 4 Temmuz 2008'de yakalandığını belirtmiş ancak Türk makamlarına müteakiben verdiği iki ifadede 7 Temmuz 2008'de Türkiye'de yakalandığını kaydetmiştir. Hükümet tarafından sunulan belgeler arasında 7 Temmuz 2008'de yakalanan kişilerin listesi bulunmaktadır ve başvuranın ismi de bunlar arasında yer almaktadır.

Başvuran, yakalanmasını müteakiben öncelikle polis karakoluna götürülmüştür. Hükümet'in sunduğu belgelerden, bu karakolda 5 Temmuz 2008 tarihinde başvuranın parmak izlerinin alındığı ve 7 Temmuz 2008'de yapılan sorgulaması sırasında ülkeye yasadışı giriş yaptığı için yakalandığının kendisine bildirildiği anlaşılmaktadır. 7 Temmuz 2008 tarihli ifade formunda başvuranın ve tercümanın imzaları bulunmaktadır.

7 Temmuz 2008'de başvuran, Edirne'deki Tunca Yabancılar Misafirhanesi'ne gönderilmiştir. Burada 22 Temmuz 2008 tarihinde Türkiye'ye girişi, siyasi geçmişi ve anavatanından kaçış nedenlerine ilişkin sorgulanmıştır.

7 Aralık 2008'de yetkili makamlar başvuranı öncelikle Tunca Yabancılar Misafirhanesi'nde daha geniş bir binaya; daha sonra da 1 Haziran 2009'da Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi'ne göndermişlerdir.

2. 41626/08 No'lu Başvuru

İran vatandaşı olan başvuran 1951 doğumludur ve halen Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi'nde tutulmaktadır.

Başvuran, HMÖ'ye katıldığında eşi ve beş çocuğuyla İran'da yaşamaktaydı. 1990'da BMMYK tarafından mülteci olarak kabul edildiği Türkiye'ye kaçmıştır. O tarihte başvuranın eşi altıncı çocuğuna hamileydi. Başvuran ve ailesi 1992'de yeniden Finlandiya'ya yerleşmişlerdir. Ertesi yıl başvuran, Irak'ta bulunan HMÖ'ye katılmak üzere Finlandiya'yı terk etmiştir. 2004'te HMÖ'den kaçmış, önce TIPF'de daha sonra da 2008'e kadar Al-Ashaf kampında kalmıştır.

2008'in başlarında başvuran Finlandiya'daki ailesiyle yeniden iletişim kurmuş ve 4 Mart 2008'de Al-Ashaf kampını terk etmiştir. Bir insan kaçakçısının yardımıyla Mayıs ya da Haziran 2008'de yasadışı yollardan Türkiye'ye girmiş ve İstanbul'a gitmiştir. Finlandiya'ya girişi vizesi almak için Türkiye'deki Fin makamlarına başvurmuştur. Başvuran, sonucu beklerken Yunanistan'a kaçmaya karar vermiştir.

Başvuran AİHM önünde, 4 Ağustos 2008 gecesi Türk makamlarınca yakalandığını ve Aydın'a bağlı Didim'de bulunan bir jandarma karakoluna götürüldüğünü; burada sığınma ve Türkiye'de kalmak için geçici izin talebinde bulunduğunu belirtmiştir. Aynı gece Didim Jandarma Karakolu'nca kullanılan terk edilmiş bir depoya götürülmüş ve 15 Ağustos 2008'de Didim'deki tutukevine götürülmeden önce 10 gün süreyle burada tutulmuştur. Başvuran burada yirmi gün süreyle tutulmuştur.

Hükümet görüşlerinde başvuranın, yakalanmasını müteakiben Aydın Emniyet Müdürlüğü müştemilatı içerisinde yer alan yabancılar misafirhanesinde ("Didim Yabancılar Misafirhanesi") tutulduğu belirtilmiştir. Hükümet tarafından sunulan belgeler arasında 4 Ağustos 2008'de yakalanan yirmi iki yabancıнын isimlerinin listelendiği bir yakalama tutanağı bulunmaktadır. Bu isimler arasında altmış altı yaşında bir İran vatandaşı olan Perviz Muhammed'in ismi de yer almaktadır. 14 Ağustos 2008 tarihli bir nakil belgesinde aralarında Perviz Muhammed'in de bulunduğu on yedi İran vatandaşının ismi yer almaktadır ancak, Perviz Muhammed'in 5 Ağustos 2008'de yakalandığı kaydedilmektedir. Bu belgeden ayrıca sözkonusu on yedi kişinin, jandarma karakolundan Didim Yabancılar Misafirhanesi'ne nakledildiği anlaşılmaktadır.

28 Ağustos 2008'de Fin yetkili makamları başvurana Finlandiya'ya girmesi için vize vermişlerdir. 4 Eylül 2008'de başvurana ayrıca Finlandiya'da çalışması ve ikamet etmesi için de izin verilmiştir.

5 Eylül 2008'de yetkili makamlar başvuranı o tarihten beri tutulduğu Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi'ne nakletmişlerdir.

5 Eylül 2008'de, Didim veya Kırklareli'de, bir polis memuru başvuranın sığınma prosedürüne ilişkin ifadesini almıştır. Başvuran, kendisi ve ailesinin on altı yıl önce BMMYK tarafından Finlandiya'ya yerleştirildiklerini belirtmiştir. Daha sonra başvuran görevli olarak Irak'a dönmüştür. Görevini tamamladıktan sonra Finlandiya'ya dönmeye çalışırken Türk makamlarınca yakalanmıştır.

12 Ocak 2010'da AİHM başvurandan, başvurusunu geri çekmeyi talep ettiği bir yazı almıştır. 22 Ocak 2010'da başvuranın avukatı AİHM'ye başvuranın başvurusunu devam ettirmek istediğini bildirmiştir. 11 Şubat 2010'da başvuranın avukatı AİHM'ye, başvuran tarafından 7 Şubat 2010'da İngilizce ve Türkçe olarak yazılan iki mektup yollamıştır. Başvuran bu yazılarda on yedi ay boyunca tutuklu bulunduğunu ve hayatının tehlikeye gireceği İran'a gönderilmek üzere sınır dışı edilmesini istediğini kaydetmiştir. Başvuranın avukatı ayrıca serbest çalışan bir psikolog olduğu anlaşılan C.S. tarafından hazırlanan psikolojik durum raporu sunmuştur. Raporda başvuranın depresyon, stres ve kaygı bozukluğu belirtileri gösterdiği ve acil psikolojik ve psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir. Ayrıca bu bağlamda başvuranın, İran'a gönderilmesini isteyerek intihara teşebbüs ettiği ve bunun, mevcut durumunun belirsizliğinden daha iyi olduğu kanısında olduğu kaydedilmiştir.

AİHM'nin başvuranın psikolojik durumuna tam teçhizatlı bir devlet hastanesinde tanı konulmasını talep eden geçici tedbirini müteakiben Hükümet 5 Mart 2010'da, 1 Mart 2010'da bir psikiyatrist tarafından hazırlanan sağlık raporunu sunmuştur. Tek paragraflık bu raporda başvuranın psikoz semptomlar göstermediği, durumunun iç yüzünü kavrayabildiği ve ayrıca tam bir psikiyatrik muayeneden geçmeyi reddetmesi nedeniyle tanı konulmadığı kaydedilmektedir.

3. 43616/08 No'lu Başvuru

Başvuranlar sırasıyla 1960 ve 1966 doğumludur. Halen geçici ikamet belgeleri ile Kırklareli'nde yaşamaktadırlar.

Birinci başvuran (K.M.) 1980'lerin başlarında, 1978 ve 1986 yılları arasında yaşamış olduğu İngiltere'de okurken HMÖ'ye katılmıştır. Daha sonra Irak'a gitmiş, HMÖ tarafından kabul edilmiş ve 19 Kasım 2006'a kadar Al-Ashraf kampında yaşamıştır. Al-Ashraf kampından ayrıldıktan sonra, BMMYK'nın 16 Ekim 2007'de mültecilik statüsünü tanıdığı TİPF'ye gitmiştir. Başvuran 23 Aralık 2007'de TİPF'yi terk etmiş ve ikinci başvuranla karşılaştığı Erbil'e gitmiştir.

İkinci başvuran (P.R.S.) 1990'da Irak'taki HMÖ'ye katılmıştır. Nisan 2004'te örgütten kaçmış ve BMMYK'nın kendisini 5 Mayıs 2006'da mülteci olarak tanıdığı TİPF'ye gitmiştir.

2008'de başvuranlar Irak'tan kaçmaya ve İngiltere'ye gitmeye karar vermişler; insan kaçakçılarına 7,000 Amerikan Doları ödemişlerdir. 11 Eylül 2008'de Türkiye'den sınırı geçerek yakalanıp geri gönderildikleri Yunanistan'a gitmişlerdir. Aynı gün Türk topraklarına geri döndüklerinde, Türk sınır yetkilileri başvuranı diğer kişilerle birlikte yakalamış ve altmış yedi yabancının isimlerini içeren bir liste hazırlamışlardır. Bu belgede ayrıca, tercüman bulunmaması nedeniyle listede adı geçenlerin Pasaport Kanunu ihlaline ilişkin olarak sorgulanamadıkları belirtilmektedir. Ertesi gün yetkili makamlar başvuranları Tunca Yabancılar Misafirhanesi'ne götürmüşlerdir.

17 Eylül 2008'de Pasaport Yabancılar Şube Müdürlüğü yetkilileri, başvuranları sorguya çekmiştir. Soruşturma sırasında hazırlanan ifade formlarından, Türkçe konuştuklarını ifade eden başvuranların tercüman istemedikleri ve geçmişleri ve Yunanistan'a yaptıkları yolculuk hakkında kısaca bilgi verdikleri anlaşılmaktadır. İfade formlarından ayrıca başvuranların, Türkiye'ye yasadışı yollardan girmeleri nedeniyle aleyhlerinde yapılan yargılamayı müteakiben sözkonusu müdürlüğe nakledildikleri anlaşılmaktadır.

14 Ekim 2008’de başvuranlar, Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi’ne nakledilmişlerdir.

14 Mayıs 2009’da başvuranlar, İçişleri Bakanlığı’ndan kendilerini serbest bırakmasını talep etmişlerdir.

Ankara İdare Mahkemesi sırasıyla 7 ve 27 Ekim 2009 tarihlerinde başvuranların serbest bırakılmasını öngörmüştür. Yetkili makamlar 25 Kasım 2009’da başvuranları serbest bırakmış ve kendilerine beş ay süreyle geçerli geçici ikamet izni vermiştir. Emniyet Genel Müdürlüğü’nün itirazı üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11 Kasım 2009 tarihli kararıyla Ankara İdare Mahkemesi’nin birinci başvuran hususunda verdiği kararı bozmuştur. Mahkeme kararını, başvuranın önceki HMÖ üyeliği nedeniyle kamu düzeni ve genel güvenlik gerekçelerine dayandırmıştır. Kararın hazırlanması aşamasında başvuran henüz Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi’ne geri alınmamıştır.

B. Tunca Yabancılar Misafirhanesi koşulları (32940/08 ve 43616/08 no’lu başvurular hususunda)

1. Başvuruların açıklamaları

Başvuranlar 32940/08 ve 43616/08 no’lu başvurularında, esas olarak, aşırı kalabalık odalardan, yetersiz hijyenden, kalitesiz yemeklerden, içme suyu ve tıbbi yardım yetersizliğinden, yıkanma için yeterli sıcak suyun mevcut olmayışından, kamuya açık yeterli telefon bulunmamasından, yeterince temiz hava alamamaktan ve egzersiz yapamamaktan şikayetçi olmuşlardır.

Bu bağlamda başvuran, 32940/08 no’lu başvurusunda yabancılar misafirhanesinin büyüklüğüne ve kapasitesine ilişkin değişen değerler sunmuştur. Dolayısıyla ilk başvuru formunda, her biri 20-25 metre karelik, yirmi yatak kapasiteli ve 160 tutukluyu barındıran üç odalı bir binada tutulduğunu (“birinci bina”) iddia etmiştir. Bu nedenle, bir ranzaya yerleşene kadar üç gece boyunca yerde uyumak durumunda kalmıştır. Daha büyük bir binaya (“ikinci bina”) nakledilmesi ardından bu yeni yerin, 30 ila 280 arasında insanı barındırma kapasitesi olan yaklaşık 250 metre karelik bir yer olduğunu belirtmiştir. Başvuran AİHM’ye sunduğu son ifadesinde, birinci binadaki erkekler bölümünün, 169 metre karesi uyuma kısmı olmak üzere 233 metre kare olduğunu ve bu bölümde, 120 ila 150 kişi barındırmak üzere 55 yatak bulunduğunu belirtmiştir. Başvuran ayrıca ikinci binanın 288 metre karesi uyuma kısmı olmak üzere 408 metre kare ve havalandırma ve yeterli ışık koşullarına sahip olmaksızın 250 ila 300 kişi barındırma kapasitesine sahip olduğunu kaydetmiştir. İkinci binaya nakledilmesini takip eden iki ay boyunca hiç yatak bulunmadığını ve orada kalanların, yerde yeterli sayıda olmayan kirli battaniyeler ve minderler üzerinde uyumak durumunda kaldıklarını belirtmiştir. Sonradan misafirhaneye 90 ranza getirilmiştir. Binada ayrıca ısıtma sistemi de mevcut değildi. Sifonu bulunmayan üç tuvalet, yetersiz sıcak su bulunmakta; çalışan duş ise bulunmamaktaydı. Tunca Yabancılar Misafirhanesi’ndeki on bir aylık kalma sürecinde başvurana sekiz kez açık havaya çıkma izni verilmiştir.

Başvuran 32940/08 no’lu başvurusunda, ilk olarak bulundurulduğu birinci binaya ait on dört fotoğraf sunmuştur. Fotoğraflar cep telefonu ile çekilmiştir. Fotoğrafların aynı odaya mı farklı odalara mı ait oldukları belli değildir. Odanın duvarlarına paralel olarak yan yana dizilmiş, üzerlerinde çarşaf, örtüler ya da yastıklar bulunmayan; bazılarında battaniyeler bulunan ranzalar mevcuttur. Tüm fotoğraflarda odanın ortasında, birbirlerine dokunacak kadar yakın olarak yerde yatan ya da yere serilmiş battaniyelerin üzerinde oturan ve sayıları

anlaşılmayan adamlar görülmektedir. Bazı adamlar, yatmakta olan adamları çevresinde yürümektedirler. Fotoğraflardan birinde, duvardaki kamuya açık telefona doğru uzanmak için yerde yatanların üzerine yaslanan adamlar görülmektedir. Bir başka fotoğrafta bir grup adam dirsek dirseğe oturarak yemeklerini yemekte; diğerleri de odanın öteki ucunda yemek sırası beklemektedir.

Başvuran 32940/08 no'lu başvuruda, kendisi ayrıldıktan sonra bir başka kişinin telefonuna kaydedilen ikinci binaya ait video görüntülerini ve bu görüntülerden elde edilen fotoğrafları sunmuştur. Bu görüntülerden, sözkonusu kişilerin duvarlara paralel olarak yan yana dizilen ranzaların bulunduğu hangar benzeri bir salonda tutuldukları ve çok sayıda kirli minderlerin üzerlerinde çarşaf, yastık ya da battaniye bulunmaksızın odanın ortasına yayıldığı anlaşılmaktadır. Fotoğraflarda ve video görüntülerinde yeterince ışık mevcut değildir. Güneşli odaya eğimli yüksek çatının ve demir parmaklıklar ardındaki salon girişinin yakınında bulunan pencerelerden girmektedir. Kapının önüne arkadaki görüntüyü kapayan bir bez asılmış olduğu için tuvaletlerin ve duşların tam sayısı belli olmamaktadır. Ancak, tespit edilebildiği kadarıyla, iki lekeli tuvalet, kırık bir duş ve duvarın yakınında ayak yıkamak için konmuş olması muhtemel iki sıra musluk mevcuttur. Bina genel olarak eski ve pis görünmektedir. Görsel kaynaklarda çekmece, masa, sandalye ya da herhangi bir kişisel eşya görülmemektedir.

Başvuranlar, 43616/08 no'lu başvuruda, 32940/08 no'lu başvuruya ilişkin olarak yukarıda tasvir edilen on dört fotoğrafı sunmuştur. Başvuru formlarında, bulundukları tesisin yaklaşık 120 kişi ve 44 yatak kapasiteli, toplamda 130 metre kare gelen üç oda ve bir banyodan oluştuğunu kaydetmişlerdir. Daha sonraki ifadelerinde, tesisin 120 ila 150 kişi ve toplam 55 yatak kapasitesi ile yine toplamda 233 metre kare geldiğini belirtmişlerdir. Başvuranlar, sonuç olarak, birçok kişinin yatak bulunmaması nedeniyle yerde uyumak durumunda kaldıklarını ileri sürmüşlerdir. Odaların yeteri kadar ışığa ve havalandırmaya sahip olmadığını iddia etmişlerdir. Ayrıca, açık havada zaman geçirmelerine izin verilmemiştir ve odalarda sigara içilmesi nedeniyle buna katlanmak zor olmuştur.

Başvuranlar, Hükümet'in aşağıda özetlenen cevaplarına itiraz etmişlerdir.

2. Hükümet'in görüşü

Hükümet yasadışı göçmenlerin tutulması için toplam kapasitesi 300 kişi olan iki bina bulunduğunu ileri sürmüştür. Hükümet bu bağlamda, başvuranların sunduğu fotoğrafların yeni gelenlerin, ön görüşme, görüşme ve sağlık taraması aşamaları için toplandıkları iki saatlik süre içinde çekildiğini belirtmiştir. Bu süreyi müteakiben odalarına geri yerleştirilmişlerdir.

Misafirhanede dağıtılan yemekler, üç kaptı ve bir yemek şirketi tarafından yapılmaktaydı. Yıkanmak için sürekli sıcak su ve içme suyu için su arıtıcı bulunmaktaydı. Misafirhanede klinik mevcut olmamakla birlikte revir bulunmaktaydı. Hastalananlar, yerel hastanelere götürülmekteydiler. Hijyen sağlanması için koğuşlar düzenli olarak dezenfekte edilmekteydi.

Hükümet, iddialarını desteklemek için büyük bir cam ilaç dolabının, halen plastik kılıflarında bulunan yeni minderleri ve bir köşeye yığılmış yastıklarıyla, yan yana dizilmiş ranzaların, kapısı ya da perdesi olmayan bir duşun, kamuya açık bir telefonun, tepsi üzerinde sunulan üç kap yemeğin, su arıtıcısının, tesis içi bir dükkanın, çocuklar için oyun alanının ve küçük bir futbol sahasının görüldüğü on fotoğraf sunmuştur.

C. Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi koşulları (üç başvuran açısından)

1. Başvuranların görüşü

32940/08 no'lu başvuruda başvuran, 43616/08 no'lu başvurudaki başvuranın ifadelerine atıfta bulunmuş ve daha az tutuklu bulunması ve açık havada zaman geçirilmesi nedeniyle Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi koşullarının daha iyi olduğunu ileri sürmüştür. Ancak, dağıtılan yemeğin besin ve kalori değeri açısından yetersiz olması, suyun içilebilir olmaması, düzenli olarak sıcak su verilmemesi, iş ve eğitim faaliyetleri sağlanmaması ve asgari tıbbi destek sağlanması nedeniyle tesiste kalmanın katlanılmaz olduğunu ileri sürmüştür.

Başvuranlar AIHM'ye sundukları görüşlerinde, 43616/08 no'lu başvuruda Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi'ndeki fiziksel koşulların Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi ("AIÖK") tarafından konulan minimum standartların altında olduğunu ileri sürmüştür. Bu hususta, 14.2 metre kare olduğunu iddia ettikleri bir odanın çizimini sunmuşlardır. Çeşitli fotoğraflar sunan başvuranlar, özellikle hijyenin ve tutuklulara servis edilen yemeğin kalitesiz ve içme suyunun aşırı derecede kireçli olduğundan şikayetçi olmuştur. Bu nedenle, fiyatları çok yüksek tesis içi dükkandan yiyecek almak zorunda kalmışlardır. Başvuranlar ayrıca duş almak için yeterli sıcak su bulunmadığından şikayetçi olmuştur. Buna ek olarak, Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi'nin yeterli dinlenme ve egzersiz alanına sahip olmadığından ve yeterli sağlık hizmetleri sunmadığından şikayetçi olmuştur. Yalnızca öğlen ve 17.00 arası açık havada egzersiz yapabilmişlerdir.

Başvuranların sundukları fotoğraflarda çorba, karışık sebze, bulgur, fasulye, nohut, mercimek, ekmek ve reçel seçeneklerinden oluşan üç kaplık yemek görülmektedir. Bir bardak suyun dibinde, beyaz kirecimsi bir madde görülmektedir. Büyük kazanlardaki yemekler, salondaki masaların üzerinde görülmektedir. Bakımsız ve kullanılmayan bir mutfakın fotoğrafları görülmektedir. Bazı fotoğraflarda, personel tarafından ve tutuklular tarafından dağıtılan yemekler görülmektedir. Fotoğraflardan birinde yemek dağıtan personel görevlisinin plastik eldiven taktığı görülmektedir. Yemek sırası bulunmamaktadır. Başvuranlar ayrıca kapalı kabinlerdeki iki duşun fotoğraflarını sunmuşlardır. Duşlardan birinin kırık olduğu görülmektedir. Birinde koyu lekeler bulunan, diğeri temiz görünen iki alaturka tuvaletin fotoğrafları da mevcuttur. Başvuranlar ayrıca misafirhaneyi çevreleyen dikenli telin, pencerelerin dışındaki metal çubukların, yukarı yerleştirilmiş su deposunun, yerlere yayılmış çok sayıda karton, kağıt ve plastik poşet arasındaki çöp kutularının, kırık plastik bir sandalyenin ve üzeri çim kaplı voleybol sahasının fotoğraflarını sunmuştur. Devlet yetkililerinin ve misafirhane sakinlerinin etrafında toplandığı yuvarlak masanın, dini törenin, müteakip et dağıtımının ve selamlaşmaların fotoğrafları da mevcuttur.

Başvuranlar, Hükümet'in aşağıda kaydedilen cevaplarına itiraz etmiştir.

2. Hükümet'in görüşü

Hükümet, odaların dört kişi kapasiteli ve 35 metre karelik standart büyüklükte olduklarını kaydetmiştir. Başvuranların sunduğu fotoğraflarda görülen mutfakın kullanılmadığını ve yemeğin, bir yemek şirketi aracılığıyla dışarıdan getirildiğini ileri sürmüştür. Hükümet, musluk suyuna ilişkin olarak personelin aynı su şebekesini kullandığını ve bu şebekenin kullanılmasından kaynaklanan herhangi bir sağlık sorunu olmadığını

kaydetmiştir. Hükümet ayrıca misafirhanede düzenlenen çeşitli sosyal olayların fotoğraflarını sunmuştur. Diğer fotoğraflarda tesiste bulunan sağlık merkezi, voleybol oynayan, bahçede dolaşan ve karda oynayan kişiler, açık havada bisiklet süren üç yaşlarında bir kız, yemek dağıtımı, tuvaletler ve musluklar, ibadethane, futbol sahası, televizyon odası ve masa tenisi görülmektedir. Odalardan birinde tuvalet ve duş bulunmaktadır. Diğer fotoğraflarda ayrı bir duş ve tuvalet alanı ve ortak kullanıma açık bir çamaşır makinesi görülmektedir. Diğer fotoğraflarda tuval üzerinde resim yapan bir kişi ya da bir odada çay içen iki kişi gibi günlük yaşam görüntüleri mevcuttur. Odalar, büyük pencerelerden gelen doğal ışığı almaktadır. İster ranza ister yatak olsun, tüm yatakların üzerinde yastık, battaniye ve örtü bulunmaktadır. Fotoğraflarda odalarda perdeler, tavan ışıkları, büyük şahsi çekmeceler ve merkezi dilimli radyatörler olduğu görülmektedir. Yerlerde halılar ya da duvarlarda posterler gibi tutuklulara ait şahsi eşyalarla dekore edilmişlerdir. Bazı odalarda plastik masalar ve sandalyeler bulunmaktadır. Fotoğraflardan birinde bir bilgisayar, vantilatör ve küçük bir Noel ağacı görülmektedir. Hükümet ayrıca misafirhaneyi çevreleyen dikenli telin, boş çöp kutularının, çöplerin belediye personeline temizlenmesinin ve misafirhane sakinlerine hediyeler dağıtan bir görevlinin fotoğraflarını sunmuştur.

D. Didim'deki koşullar (41626/08 no'lu başvuru hususunda)

1. Başvuranın görüşü

Başvuran 41626/08 no'lu başvurusunda ilk olarak Didim Jandarma Karakolu'na kullanılan aşırı kalabalık bir ambarda kötü koşullar altında on gün süreyle tutuklu bulundurulduğundan şikayetçi olmuştur. Hijyensiz koşullarda; yeterli gün ışığı ve havalandırma olmaksızın, yeterli sağlık hizmeti olmaksızın, yatak, güvenli içme suyu, yeterli yemek, sağlık yardımı, yeterli sıcak su, herhangi bir kapalı ya da açık alan aktivitesi ya da dışarıdaki dünyayla herhangi bir bağlantı olmaksızın tutuklu bulundurulduğunu iddia etmiştir.

Başvuran, Didim Yabancılar Misafirhanesi'ndeki koşullara ilişkin olarak, altı kişiyle bir koğuştaki paylaştığını ve kendine özel zaman ayıramadığını iddia etmiştir. Yeterli temiz hava alamamış, yeterli yiyecek yiyememiş, yeterli su içememiş, yatakta yatamamış, temiz kıyafet bulamamış, yeterli hijyenik koşullar ve sıcak su bulamamış ve sağlık hizmeti alamamıştır. Kaldığı süre boyunca toplam 60 yatak ve 60 misafirhane sakini gözlemlemiştir. Temiz hava almasına ve dış dünyayla iletişim kurmasına izin verilmemiştir.

Başvuran ayrıca Hükümet'in aşağıda özetlenen cevaplarına itiraz etmiştir.

2. Hükümet'in görüşü

Hükümet başvuranın, yakalanmasını müteakiben Didim Yabancılar Misafirhanesi'ne götürüldüğünü ileri sürmüş ve başvuranın Didim Jandarma Karakolu'na kullanılan ambarda tutuklu bulundurulmasına ilişkin iddialarına cevap vermemiştir. Hükümet Didim Yabancılar Misafirhanesi hususunda ranzaların bulunduğu on koğuşun mevcut olduğunu ileri sürmüştür. Mümkün olan hallerde aileler, ayrı koğuşlarda tutulmuştur. Tüm odaların dışarı açılan pencereleri mevcuttur. Tesiste bir mutfak, bir ibadethane, bir yemek salonu, bir televizyon odası, tuvalet, banyo ve yirmi dört saat sıcak su mevcuttur. Hükümet; musluk suyunun içilebildiğini ve misafirhanedeki yemeklerin bir yemek şirketi tarafından yapıldığını kaydetmiştir. Misafirhane sakinleri aylık sağlık kontrollerinden geçmiş ve kendilerine Devlet tarafından ilaç sağlanmıştır. Aynı şekilde, Aydın Emniyet Müdürlüğü tarafından deterjan, sabun ve çamaşır suyu gibi temizlik maddeleri de sağlanmıştır. Hükümet bu bağlamda bir

yemek şirketine, fırına, markete ve süt ürünleri şirketine yapılan ödemeleri gösteren makbuzlar sunmuştur. Hükümet ayrıca Temmuz ve Aralık 2008 tarihleri arasında yabancılar misafirhanesinde servis edilen menüyü sunmuştur. Menüde haftanın her günü iki ya da üç çeşit yemek çıktığı görülmüştür. Yemekler, çorba ve sebzeler; makarna veya köfte ve kuru fasulye ve yoğurt şeklinde değişmiştir. Hükümet aynı zamanda toplam otuz sekiz reçete için bir eczaneye yapılan ödemeyi gösteren 7 ve 8 Ağustos 2008 tarihli iki makbuz sunmuştur.

Hükümet Didim Yabancılar Misafirhanesi'ne ilişkin on üç fotoğraf sunmuştur. İki ailenin kaldığı anlaşılan iki ayrı odanın fotoğrafları mevcuttur. Odalarda perdeleri ve demir çubukları olan geniş pencereler, merkezi dilimli radyatörler ve beyaz yatakların ve battaniyelerin bulunduğu ranzalar görülmektedir. Elektrik ocaklı bir mutfak, alaturka bir tuvaletin, elektrikli bir su ısıtıcısının, küçük bir lavabonun ve misafirhanenin ana girişinin fotoğrafları da mevcuttur.

HUKUK

I. AİHM'NİN DEĞERLENDİRMESİ

AİHM 41626/08 no'lu başvuruda başvuranın ilk olarak, AİHM'ye başvurusunu geri çekmek isteğini bildirdiğini ve daha sonra yaşamının tehlikeye gireceği İran'a geri gönderilmesini talep ettiğini kaydetmektedir. Ayrıca avukatı tarafından sunulan ve başvuranın tedaviye ihtiyacı olduğunu belirten psikoloji raporu ile Hükümet tarafından sunulan ve başvuranın psikolojik bir hastalığı olmadığını ancak kendileriyle işbirliği yapmaması nedeniyle başka bir teşhis konulamadığını belirten psikiyatri raporu arasındaki çelişki AİHM'nin dikkatini çekmektedir.

Ancak AİHS'nin 37. maddesini hatırlatan AİHM, aşağıda kaydedilen nedenlerden ötürü davayı inceleme hususunda yetki sahibi olduğu kanaatindedir.

AİHS'nin 34. maddesi bağlamında, "ihlal mağduru" olunması, diğer bir deyişle, AİHS kapsamındaki bir hakkın ihlalden etkilenilmesi, AİHS'nin koruma mekanizmasının devreye sokulmasını kaçınılmaz kılar. Ancak, bu kriter tüm yargılama süresince katı, mekanik ve esnek olmayan bir şekilde uygulanamaz. Kural olarak ve öncelikle başvuranın yaşamı ya da fiziksel sağlığı için risk içeren durumlarda, başvuranın daha sonra başvurusunu devam ettirmek istemesi tek kriter olarak kabul edilemez. AİHS'nin 2. ya da 3. maddelerinin ihlallerinin telafi edilmesinin daha fazla mümkün olmayabileceği, başvurunun incelenmesine devam edilip edilmemesine karar verilirken göz önüne alınmalıdır.

AİHM, başvuranın iddialarından birinin İran'a iade edilmesi halinde ölme ya da kötü muamele görme riskine ilişkin olduğunu kaydetmektedir. Bu şikayetin daha fazla incelenmesine halel getirmeksizin, başvuranın başvurusunu geri çekme isteğini kabul etmek ve davayı kayıttan düşürmek, kişinin yaşama hakkı ve fiziksel sağlığı gibi önemli hususlarda AİHM tarafından sağlanan korumayı artıracaktır. AİHM, mevcut başvuruda başvuranın ruhsal durumuna ilişkin mevcut şüpheyi ve taraflarca sunulan raporlar arasındaki farklılığı dikkate değer görmektedir.

Bu koşullar altında AİHM, AİHM ve ek protokollerinde tanımlandığı şekliyle insan haklarına riayet edilmesinin, 41626/08 no'lu başvurunun incelenmesine devam edilmesini gerektirdiği kanaatindedir (AİHS'nin 37/1 maddesi). Bu nedenle AİHM, başvuranın geri

çekme isteğini reddetmekte ve başvurunun incelenmesine devam edilmesine karar vermektedir.

II. BAŞVURULARIN BİRLEŞTİRİLMESİ

Olaylar ve hukuk açısından benzerliklerini göz önüne alan AİHM, başvuruları birleştirmesini uygun görmektedir.

III. SINIR DIŞI İŞLEMLERİ HUSUSUNDA AİHS’NİN 2., 3. VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar AİHS’nin 2. ve 3. maddelerine dayanarak İran ya da Irak’a sınır dışı edilmelerinin, kendilerini ölüm ya da kötü muamele riskiyle yüz yüze getireceğinden şikayetçi olmuşlardır. Ayrıca, AİHS’nin 13. maddesine dayanarak AİHS’nin 2. ve 3. maddeleri bağlamındaki iddialarını ortaya koyabilecekleri etkin bir iç hukuk yolunun mevcut olmadığını iddia etmişlerdir.

AİHM, başvuranların 2. ve 3. madde kapsamındaki şikayetlerinin yalnızca 3. madde açısından incelenmesinin daha uygun olduğu kanısındadır (bkz. *Abdolkhani ve Karimnia*, 62. paragraf, ve *N.A./İngiltere*, no. 25904/07, 95. paragraf, 17 Temmuz 2008).

A. Kabuledilebilirlik

Hükümet, başvuranların AİHS’nin 35/1 maddesi bağlamında mevcut iç hukuk yollarını tüketmediklerini iddia etmiştir. Sınır dışı edilecek yabancıların, idari mahkemelere başvurabildiklerini ve sınır dışı işlemlerinin iptalini isteyebildiklerini iddia etmiştir.

AİHM, Türk hukuku uyarınca, bir sınır dışı emrinin bozulmasını talep etmenin, otomatik olarak erteleyici bir etkisi bulunmadığını ve bu nedenle, başvuranların AİHS’nin 35/1 maddesinde öngörüldüğü şekliyle iç hukuk yollarını tüketmek için idari mahkemelere başvurmalarının gerekli olmadığını yinelemektedir (bkz. *Abdolkhani ve Karimnia*, 59. paragraf). Dolayısıyla AİHM, Hükümet’in itirazlarını reddetmektedir.

AİHM, başvurunun bu kısmının AİHS’nin 35/3 maddesi bağlamında dayanaktan yoksun olmadığını kaydetmiştir. Ayrıca, kabuledilemez olduğu sonuca varmak için gerekçe bulunmamaktadır. Bu nedenle, kabuledilebilir olduğu sonucuna varılmalıdır.

B. Esas

Türkiye’nin Mültecilerin Hukuku Statüsüne İlişkin Sözleşme’ye ve buna ek 1967 Protokolü’ne getirdiği coğrafi sınırlamayı hatırlatan Hükümet, başvuranların Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği tarafından terörist örgüt olarak adlandırılan HMÖ’ye üye olduklarını ileri sürmüştür. Bu nedenle, başvuranlar da dahil olmak üzere bu örgüte üye olan kişilerin Türkiye’de kalmalarına izin verilmesi ulusal güvenlik, kamu güvenliği ve düzeni için risk teşkil edecektir.

AİHM, hem AİHS’nin 3. maddesine ilişkin genel ilkeleri hem de *Abdolkhani ve Karimnia* davasında belirtilen İran ve Irak’a ilişkin ülke bilgilerini yinelemektedir. AİHM, mevcut başvuruların, AİHM’nin başvuranların İran veya Irak’a gönderilmelerinin AİHS’nin 3. maddesini ihlal edeceğini tespit ettiği yukarıda belirtilen davadakine benzer meseleleri ele

aldığına işaret etmektedir. AİHM ayrıca yukarıda belirtilen davada, ulusal makamların başvuranların sığınma taleplerini incelememesi ve sınırdışı kararının iptal edilmesi talebinin anında askıya alma etkisi bulunmaması nedeniyle, AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

AİHM, kendisine sunulan tüm verileri göz önünde bulundurarak, Hükümet'in, bu davalarda farklı bir sonuca ulaşmasını sağlayabilecek hiçbir delil veya görüş sunmadığı kanısına varmıştır. AİHM, AİHS'nin 3. maddesiyle ilişkili olarak, özellikle, başvuranların BMMYK'nın mülteci olarak tanıdığı HMÖ'nün eski üyesi olduklarını ve İran ve Irak'taki durumun AİHM'nin *Abdolkhani ve Karimnia* kararından bu yana değişmediğini kaydetmektedir. AİHS'nin 13. maddesine ilişkin olarak, AİHM, tarafların savlarından, ulusal makamların başvuranların zulüm görme korkularını araştırıp araştırmadıklarının, araştırdılarsa ne derece araştırdıklarının anlaşılmadığını kaydetmektedir. Her durumda, AİHM, Türkiye'deki sınırdışı davalarının yargı denetimlerinin, sınırdışı kararının iptal edilmesi başvurularının anında askıya alma etkisi bulunmaması nedeniyle mevcut uygulamalara göre etkili iç hukuk yolu olarak değerlendirilemeyeceğini yinelemektedir (bkz. *Abdolkhani ve Karimnia* ve *Jabari – Türkiye*, 40035/98).

AİHM, eldeki bu bilgilerle içtihadını göz önünde bulundurarak, başvuranların İran veya Irak'a gönderilmeleri durumunda AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edileceğine karar vermiştir. AİHM ayrıca, Türkiye'nin sığınmacı prosedüründe anında askıya alma etkisi bulunmaması nedeniyle AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine karar vermektedir.

IV. AİHS'NİN 5/1 MADDESİ İLE 4. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, AİHS'nin 5/1 ve 4. maddelerine dayanarak, tutukluluklarının kanuna uygun olmadığı yönünde itiraz etme olanakları bulunmadan kanuna aykırı biçimde tutulu bulundurulduklarından şikayetçi olmuştur.

A. Kabuledilebilirlik

AİHS'nin 35. maddesinin 3. fıkrası çerçevesinde bu şikayetin dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka bir gerekçe altında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle şikayet kabuledilebilir niteliktedir.

B. Esas

1. 5/1 madde

AİHM, *Abdolkhani ve Karimnia* davasında aynı mağduriyetleri incelediğini yinelemektedir. Bu davada başvuranların Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi'ne yerleştirilmeleri sonucu hürriyetlerinden mahrum edildikleri kanısındadır. AİHM, sınırdışı etme maksadıyla tutukluluk kararına ve tutukluluğun uzatılmasına ve tutukluluk için süre sınırı koyulmasına ilişkin usulü belirleyen açık yasal hükümler bulunmazken, başvuranların hürriyetlerinden mahrum bırakılmalarının AİHS'nin 5/1 maddesinde belirtilen amaçlar doğrultusunda “yasal” olmadığı sonucuna varmıştır.

AİHM, mevcut üç davada, başvuranların Didim, Tunca ve Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi'ne, *Abdolkhani ve Karimnia* davasındaki başvuranların yerleştirilmeleriyle aynı sebeplerle yerleştirildiklerini kaydetmektedir. 32940/08 ve 41626/08 no'lu başvurulardaki

başvuranlar Kırklareli misafirhanesinde kalmaya devam etmektedirler. Bu nedenle AİHM, başvuranları bu tür yerlerde tutmanın onları hürriyetlerinden mahrum etmek olduğuna karar vermektedir.

AİHM ayrıca mevcut üç başvuruda, ulusal makamların başvuranları ilk olarak nerede ve ne zaman gözaltına aldıklarına ilişkin yakalama tutanağı bulunmadığını gözlemlemektedir. 32940/08 no'lu başvuruda, başvuranın tam yakalanma tarihine ilişkin bilgiler tutarlı değildir. 41626/08 no'lu başvuruda, altmış altı yaşındaki “Perviz Muhammed” olarak kaydedilen şahsın gerçekten mevcut başvurudaki şahıs olup olmadığı açık değildir. Ek olarak, bu şahsın yakalanmasına ilişkin iki ayrı tarih kaydedilmiş ve başvuranın 14 Ağustos 2008 tarihinde Didim Yabancılar Misafirhanesi'ne nakledilmeden önce on gün boyunca nerede tutulduğuna ilişkin bilgiler de çelişkilidir. 43616/08 no'lu başvuru sahibi başvuranlara ilişkin olarak, memurların düzenlediği listeye göre, aralarında başvuranların da bulunduğu altmış yedi kişi 11 Eylül 2008 tarihinde yakalanmışlar ancak çevirmen bulunmadığı için sorgulanamamışlardır. Öte yandan, başvuranların ne zaman, nerede ve nasıl yakalandıklarına ve 17 Eylül 2008 tarihine dek nerede tutulduklarına ilişkin bilgi bulunmamaktadır. 17 Eylül 2008 tarihinde düzenlenen ifade tutanaklarına göre başvuranlar Türkiye'ye yasadışı yollardan girdikleri gerekçesiyle yargılanmışlardır ancak yargılamanın sonucuna ilişkin dava dosyasında bilgi bulunmamaktadır.

AİHM, kendisine iletilen tüm bilgi ve belgeler ışığında, mevcut davada, Hükümet'in, *Abdolkhani ve Karimnia* davasında vardığı karardan farklı bir sonuca ulaşmasını sağlayacak delil veya görüş sunmadığı kanısındadır. Özellikle, hem başvuranların yakalanması ve tutulmasına ilişkin yukarıda belirtilen eksiklikler hem de hürriyetlerinden mahrum bırakılmalarına ilişkin açık yasal hükümler bulunmayışı göz önünde bulundurulduğunda, AİHM, AİHS'nin 5/1 maddesinin ihlal edildiği kanısına varmaktadır.

2. 5/4 madde

Hükümet, Türkiye'ye yasadışı yollardan giriş yapan ve Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi'nde tutulan A.A. isimli İranlı şahsın, tutulmasına ve sınır dışı edilmesi ihtimaline karşı idare mahkemelerinde itirazda bulunduğunu belirtmiştir. Bunun sonucunda kendisine geçici oturma izni verilmiştir. Bu nedenle, Hükümet'e göre, idari yargı, AİHS'nin 5/4 maddesinin amaçları doğrultusunda etkili bir çözüm yolu teşkil etmektedir.

Başvuranlar, idare mahkemelerinin A.A.'nın açmış olduğu davayla ilgili karar vermelerinin yaklaşık iki ay sürdüğünü kaydetmiştir. İki aylık bu gecikme 5/4 maddede öngörülen “kısa süre içinde karar verilmesi” koşulunu karşılamamaktadır. Bu şahsın serbest bırakılması da gecikmiştir; şahıs, idare mahkemesinin serbest bırakılması kararının ardından bir ay tutulu kalmıştır.

AİHM, AİHS'nin 5/4 maddesinin amacının, yakalanan ve tutuklanan kişilerin, maruz kaldıkları tedbirin yasaya uygunluğu hakkında mahkemeye başvurma hakkını güvence altına almak olduğunu yinelemektedir (bkz. *mutatis mutandis, De Wilde, Oom ve Versyp - Belçika*). Bir kişinin tutukluluğu esnasında, tutukluluğunun yasaya uygunluğu konusunda ivedi olarak yargısal denetime başvurabilmesini sağlayacak bir hukuk yolu bulunmalıdır. Söz konusu yargısal denetim, yeri geldiğinde serbest bırakma ile sonuçlanabilmelidir. AİHS'nin 5/4 maddesinin gerektirdiği hukuk yolunun varlığı sadece teoride değil uygulamada da yeterince kesin olmalıdır. Aksi halde, söz konusu hükmün amaçları açısından gerekli olan erişilebilirlik

ve etkili olma özelliğinden yoksun olacaktır (bkz, *mutatis mutandis*, *Stoichkov – Bulgaristan*, 9808/02; *Vachev – Bulgaristan*, 42987/98).

AİHM, A.A.'nın serbest bırakılmak için ilk olarak 14 Temmuz 2008 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na başvurduğunu gözlemler. Peşinden 6 Ağustos 2008 tarihinde Ankara İdare Mahkemesi'nde dava açmıştır. İdare Mahkemesi A.A.'nın tutukluk kararının uygulanmasını askıya almış, 17 Eylül 2008 tarihinde serbest bırakılmasına karar vermiştir. A.A. 17 Ekim 2008 tarihinde yabancılar misafirhanesinden salıverilmiştir. Böylece idare mahkemesinin incelemesi kırk iki gün sürmüş, A.A., tutukluluğunun yasallığına idare mahkemesinde itiraz etmesinden yetmiş iki gün sonra serbest bırakılmıştır.

AİHM, eldeki bu bilgilerle ve ivedilik koşuluyla ilgili içtihadına atıfta bulunarak (bkz. *Ramishvili ve Kokhleidze – Gürcistan*, 1704/06 ve *Kadem – Malta*, 55263/00, AİHM bu başvurularda tutukluluğun uzun olması ile ilgili yapılan itirazların incelenmesi için otuz sekiz ve on yedi günlük sürelerin çok uzun olduğu kanısına varmıştır), A.A. davasındaki yargısal denetimin, A.A.'nın talebinin ivedilikle yanıtlandığı biçiminde değerlendirilemeyeceği kanısına varmıştır. Ayrıca idari makamlar, mahkemenin serbest bırakılması yönündeki kararına karşılık, A.A.'yı otuz gün daha tutmuşlardır.

AİHM ayrıca, Hükümet'in, idare mahkemelerinin, yasalara aykırı olduğu gerekçesiyle bir sığınmacıya ilişkin davayı ivedilikle inceleyip, serbest bırakılmasına karar verdiği başka örnekler sunmadığını gözlemlemektedir. Bu bağlamda AİHM, 43616/08 no'lu başvuru sahibi başvuruların, taleplerinden yaklaşık beş ay sonra serbest bırakıldıklarını kaydetmektedir. Bu nedenle AİHM, Türk hukuk sisteminin, başvuruların AİHS'nin 5/4 maddesi çerçevesinde tutuklu bulunmalarının yasaya uygunluğu konusunda ivedi olarak yargısal denetimden sonuç alabilecekleri bir hukuk yolu sunmadığı kanısına varmaktadır.

Yukarıda belirtilenler ışığında, AİHM, mevcut davalarda AİHS'nin 5/4 maddesinin ihlal edildiğine karar vermektedir.

V. BAŞVURANLARIN TUTUKLULUK KOŞULLARI ÇERÇEVESİNDE AİHS'NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar AİHS'nin 3. maddesine dayanarak, Didim, Tunca ve Kırklareli'deki tutukluluk koşullarından şikayetçi olmuşlardır. Hükümet bu iddialara itiraz etmiştir.

A. Kabuledilebilirlik

AİHS'nin 35. maddesinin 3. fıkrası çerçevesinde bu şikayetlerin dayanaklı yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka bir gerekçe altında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle şikayetler kabuledilebilir niteliktedir.

B. Genel ilkeler

AİHM, daha önceki davalarda, tutuklu bir kimsenin, sırf tutuklandığı için, AİHS'nin teminatını verdiği haklarını kaybetmeyeceğini vurgulamıştır. Aksine, gözaltındaki kişiler savunmasız olup, makamlar ise bu kişileri korumakla görevlidir. AİHS'nin 3. maddesi kapsamında, Devlet, kişileri, insanlık onuruyla bağdaşan koşullarda tutuklu tutmalı, alınan tedbirlerin infaz edilme usul ve yöntemlerinin, kişiyi tutukluluğun doğasında var olan kaçınılmaz ıstırap düzeyini aşacak şiddette bir sıkıntı veya zorluğa maruz bırakmamasını

temin etmeli, hapsetmenin uygulamaya ilişkin gereklilikleri göz önünde bulundurulduğunda, tutuklunun sağlığının yanı sıra esenliğini de yeterli bir şekilde sağlamalıdır (bkz. *Valašinas – Litvanya*, 44558/98 ve *Kudla – Polonya*, [BD], 30210/96).

AİHM, tutukluluk koşullarıyla ilgili ve başvuruların 3 metrekarelik kişisel alanları bulunan önceki davalarda, insan sayısının, AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edildiğinin tespit edilmesini haklı çıkaracak ölçüde aşırı olduğu kanısına varmıştır (diğerlerinin yanı sıra bkz. *Lind – Rusya*, 25664/05, *Kantyrev – Rusya*, 37213/02; *Labzov – Rusya*, 62208/00). Buna göre, hapisane hücrelerinin alanlarının aşırı küçük olması, tutukluluk koşullarının, 3. madde bakımından “onur kırıcı” olup olmadığının belirlenmesinde göz önünde bulundurulacak önemli bir özelliktir (bkz. *Orchowski – Polonya*, 17885/04).

AİHM, başvuruların hürriyetlerinden mahrum edildiklerine ilişkin yukarıdaki tespitlerini anımsamaktadır. Devlet gözetimi altında ve iradeleri dışında yabancılar misafirhanelerinde tutuldukları göz önünde bulundurulduğunda, bu misafirhanelerdeki fiziksel koşullar, AİHS'nin 3. maddesinde öngörülen koşullarla uyumlu olmalıdır. Bu bağlamda, aşırı dar alan, AİHS'nin 3. maddesiyle bağdaşıp bağdaşmadığı hususunda ana ölçütlerden biri olmaya devam etmektedir.

1. Didim Yabancılar Misafirhanesi (41626/08 no'lu başvuruya ilişkin olarak)

AİHM, Hükümet'in 41623/08 no'lu başvuru için sağladığı belgelerin, başvuranın 4 ya da 5 Ağustos 2008 tarihinde yakalandığını, peşinden Jandarma Komutanlığı'ndan 14 Ağustos 2008 tarihinde Didim Yabancılar Misafirhanesi'ne nakledildiğini gösterdiğini kaydetmektedir.

Hükümet, başvuranın, yakalandıktan sonra Didim Yabancılar Misafirhanesi'ne nakledildiğini ileri sürmüştü ancak 14 Ağustos 2008 tarihinden önce nerede tutulduğuna ilişkin bilgi vermemiştir. AİHM, başvuranın da tutulduğu yerin koşullarına ilişkin olarak yeterli bilgi vermediğini gözlemler. Başvuranın ifadeleri genel nitelikte olup, iddiaların doğrulanması için hiçbir delille desteklenmemiştir.

Didim Yabancılar Misafirhanesi'nin fiziksel koşullarıyla ilgili olarak AİHM, yabancılar misafirhanesinin genel yaşam koşullarıyla ilgili genel mahiyetteki benzer iddialara ek olarak, başvuranın, altı kişiyle beraber yedi yataklı bir yatakhane de tutulduğunu, bunun da kendisini mahremiyetinden tamamen yoksun bıraktığını iddia ettiğini gözlemlemektedir.

Ayrıntılı bilgiler ve Hükümet'in sunduğu fotoğraflar ışığında, AİHM, başvuranın Didim Yabancılar Misafirhanesi'nin koşullarıyla ilgili iddialarını belgeleyemediğini kaydeder. Ayrıca maruz kalmış olabileceği sıkıntıların, AİHS'nin 3. maddesine ters düşecek, insanlık dışı ve onur kırıcı muameleye eşdeğer olabilecek yeterlilikte olmadığı anlaşılmıştır.

Bu nedenlerle, AİHM, başvuranın Didim Yabancılar Misafirhanesi'ne nakledilmesinden önce ve burada karşılaştığı fiziksel koşullara ilişkin şikayetlerinin, AİHS'nin 35. maddesinin 3. ve 4. fıkralarıyla uyumlu olarak açıkça dayanaktan yoksun oldukları gerekçesiyle reddedilmesi gerektiği kanısına varmaktadır.

2. Tunca Yabancılar Misafirhanesi (32940/08 ve 43616/08 no'lu başvurulara ilişkin)

Tarafların savlarına dayanarak, AİHM, Tunca Yabancılar Misafirhanesi'nin iki binadan ve hücreler yerine bölmelerden oluştuğunu gözlemlemektedir. Tarafların fiziksel koşullara, özellikle de bölmelere yerleştirilen kişi sayısına ve bölmelerin büyüklüğüne ilişkin savları çelişmektedir.

AİHM, Hükümet'in, Tunca Yabancılar Misafirhanesi'ndeki bir odanın içine ait yalnızca bir fotoğraf sunduğunu, fotoğrafta birbirlerine yakın yerleştirilmiş ranzalarla, üzerlerinde çarşaf veya battaniye bulunmayan, plastik ambalajlarından bile çıkarılmamış, kullanılmamış döşekler görüldüğünü gözlemlemektedir. Öte yandan başvuranların sunduğu fotoğraflar, sayılamayacak kadar çok kişinin, birbirlerine dokunacak mesafede yerde yattıklarını veya battaniler üzerinde oturduklarını göstermektedir. Benzer biçimde, yemek saatinde çekilmiş fotoğraflar, birbirleriyle dirsek dirseğe oturmuş insanların aynı bölmede yerde oturarak yemek yerken, diğerlerinin yemek için sırada beklediklerini göstermektedir. Yabancılar misafirhanesine ait fotoğraflardaki genel görüntü, aşırı kalabalığı ve genel düzen ve hijyen bulunmadığını göstermektedir.

AİHM, Hükümet'in, başvuranların sunduğu fotoğrafların, yeni gelenler odalarına yerleştirilmeden önce ön görüşme, görüşme ve sağlık taraması için toplandıkları sırada, iki saat içinde çekildiğini ifade ettiğini kaydetmektedir. Bunun doğru olduğunun varsayılması halinde bile, AİHM, fotoğraflarda yansıtılan koşulların, özellikle de aşırı kalabalığın olduğu ve düzen ve hijyenin olmadığı ortamın, 2 saat kadar kısa bir süre için bile olsa insanların yaşamasına elverişli olmadığını ve AİHS'nin 3. maddesinin vahamet sınırları içinde olduğunu ifade eden İnsan Hakları İzleme Örgütü Raporu'yla aynı fikirdedir.

Yukarıda ifade edilen etkenler, başvuranların Tunca Yabancılar Misafirhanesi'nin büyüklüğü ve kapasitesiyle ilgili değişken ifadelerine bakılmaksızın, AİHM'nin, şikayetin diğer yanlarını araştırmadan, Tunca Yabancılar Misafirhanesi'nin fiziksel koşullarının AİHS'nin 3. maddesini ihlal teşkil ettiği sonucuna varması için yeterlidir.

3. Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi (üç başvurunun tamamına ilişkin olarak)

AİHM, Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi'nin fiziksel koşullarıyla ilgili benzer şikayetleri Z.N.S. – Türkiye kararında incelediğini ve buradaki tutukluluk koşulları nedeniyle AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edildiğini kaydetmektedir.

AİHM, kendisine sunulan tüm bilgi ve belgeler ışığında, başvuranların, mevcut davada farklı bir sonuca ulaşmasını sağlayacak yeni bir argüman sunmadıkları kanısına varmaktadır. AİHM özellikle, Hükümet'in, Z.N.S. – Türkiye davasında sunulan fotoğraflara ek olarak, bu davada Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi'ndeki günlük yaşam ve hayat koşullarına ilişkin başka fotoğraflar sunduğunu kaydetmektedir. Bu yeni fotoğraflar Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi'ndeki fiziksel koşulların, AİHS'nin öngördüğü asgari vahamet seviyesini aşmamıştır.

Yukarıdakiler ışığında, AİHM, mevcut davada Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi'nde AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir.

VI. TUTUKLULUK KOŞULLARINA İLİŞKİN OLARAK AİHS’NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ ŞİKAYETİYLE BAĞLANTILI OLARAK 13. MADDENİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, doldurdukları ilk başvuru formlarında AİHS’nin 3. maddesine dayanarak, üç yabancılar misafirhanesindeki koşullardan şikayetçi olmuştur. Başvurunun bildirilmesi aşamasının ardından Hükümet’in görüşlerine verdikleri yanıtlarda, AİHS’nin 3. maddesiyle bağlantılı olarak 1. maddesine atıfta bulunmuşlar, tutuldukları yabancılar misafirhanesindeki olumsuz koşullara ilişkin şikayetleriyle ilgili etkili başvuru yolu bulunmadığını ileri sürmüşlerdir. Hükümet başlangıç aşamasında kendisine bildirilmeyen bu şikayetlere yanıt vermemiştir.

Yukarıda belirtilenler ve başvuruların Tunca Yabancılar Misafirhanesi’nin fiziksel koşullarına ilişkin şikayetleriyle ilgili AİHS’nin 3. maddesi kapsamındaki ihlal tespiti ışığında, AİHM, 13. madde kapsamında bu şikayetlerin kabuledilebilirliğine ve esasına ilişkin ayrı bir inceleme yapılmasının gerekmediği kanısındadır.

VII. AİHS’NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİA EDİLEN DİĞER MADDELERİ

Başvuranların tümü AİHS’nin 5/2 maddesi kapsamında tutukluk sebepleriyle ilgili olarak ivedilikle bilgilendirilmediklerinden şikayetçi olmuşlardır. 41626/08 no’lu başvuru sahibi başvuran, AİHS’nin 8. maddesi kapsamında, makamların Türkiye’den çıkış yapıp Finlandiya’daki ailesine katılmasına izin vermemesi ile İran veya Irak’a gönderilmesi olasılığının özel hayatına ve aile hayatına haksız müdahale teşkil ettiğinden şikayetçi olmuştur.

Davanın olayları, tarafların savları ve AİHS’nin yukarıda tespit edilen 3, 13 ve 5/1 maddelerinin ihlalleriyle ilgili olarak, AİHM, mevcut başvurularda öne sürülen temel hukuki soruları incelemiştir. Bu nedenle, başvuruların AİHS kapsamında geri kalan şikayetleriyle ilgili ayrı bir karar vermenin gerekli olmadığı sonucuna varmıştır (bkz. örneğin, *Kamil Uzun – Türkiye*, 37410/97; *Çelik – Türkiye (no. 1)*, 39324/02; *Juhnke – Türkiye*, 52515/99; *Getiren – Türkiye*, 10301/03; *Mehmet Eren – Türkiye*, 32347/02).

VIII. AİHS’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

A. Tazminat ve mahkeme masrafları

Başvuranlar maddi tazminata ilişkin bir talepte bulunmamıştır. Manevi tazminat olarak, sınır dışı edilme olasılıklarıyla ilgili olarak haklarının ihlal edilmesinin sonucunda maruz kaldıkları zarar için 20.000’er Euro talep etmişlerdir. Bu meblağa ek olarak, kanuna aykırı olarak tutuldukları her gün için 100 Euro, Tunca Yabancılar Misafirhanesi’nin ikinci binasında ve Didim’deki “depoda” kaldıkları her gün için 150 Euro, Tunca Yabancılar Misafirhanesi’nin birinci binasında geçirdikleri her gün için 100 Euro ve Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi’ndeki her gün için 25 Euro talep etmişlerdir.

Başvuranlar Hükümet’ten, Türkiye’yi terk etmeleri için kanuna göre ön koşul olarak öne sürülen ikamet ücreti ile gecikme zamlarından vazgeçmesini talep etmiştir. Son olarak AİHMönündeki yargılama masrafları için 32940/08 no’lu başvuru sahibi başvuran 6920 Euro, 41626/08 no’lu başvuru sahibi başvuran 5775 Euro, 43616/08 no’lu başvuru sahibi

başvuranlar ise 6925 Euro talep etmişlerdir. Bu bağlamda avukatlarının harcadığı mesaiyi gösteren bir mesai çizelgesi ile yargılama masraflarını gösteren bir tablo sunmuşlardır.

Hükümet bu taleplere, aşırı oldukları ve yalnızca gerçekten meydana gelen masraflar ödenebileceği için itiraz etmiştir.

AİHM, başvuranların yalnızca ihlalin tespit edilmesiyle telafi edilemeyecek bir manevi zarara uğradıkları kanısındadır. İhlallerin vahameti, tutukluluk süresi ve yeri ile adil bedel unsurunu göz önünde bulundurarak, bu başlık altında 32940/08 no'lu başvuru sahibi başvurana 26.000 Euro, 41626/08 no'lu başvuru sahibi başvurana 20.000 Euro, 43616/08 no'lu başvuru sahibi başvuranların her birine ise 21.000 Euro ödenmesine karar vermiştir. Başvuranların ikamet ücreti ile zammından vazgeçilmesine ilişkin olarak ise AİHM, bu meselenin AİHS'nin 41. maddesi kapsamına girmediğini kaydeder ve bu nedenle bu talebi reddetmektedir.

AİHM'nin içtihadına göre, yargılama giderleri, ancak gerçekliği ve gerekliliği kanıtlandığı ve makul bir meblağ olduğu takdirde başvurana geri ödenmektedir. Bu davada, AİHM, sahip olduğu belgeler ve yukarıda belirtilen ölçütler ışığında, mahkeme masrafları için başvuranların her birine 3500'er Euro ödenmesinin makul olduğu sonucuna varmıştır. Avrupa Konseyi'nin adli yardım çizelgesine göre adli yardım olarak verilen 850 Euro, bu meblağdan düşülmelidir.

AİHM, davanın özel koşulları ile AİHS'nin 5/1 maddesinin ihlal edildiğinin tespit edilmesi ve bu ihlalin bir an önce sona ermesi kapsamında, Savunmacı Devlet'in, halen Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi'nde tutulan (32940/08 ile 41626/08 no'lu başvuru sahibi) iki başvuranın olabildiğince erken serbest bırakılmasını sağlaması, daha önce serbest bırakılan (43616/08 no'lu başvuru sahibi) diğer iki başvuranın ise yeniden alıkonulmalarının önüne geçmesi gerektiği kanısındadır (bkz. *Assanidze - Gürcistan* [BD], 71503/01).

B. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puanlık bir artışın eklenmesinin uygun olduğuna karar vermiştir.

AİHM YUKARIDAKİ GEREKÇELERE DAYANARAK,

1. Oybirliğiyle, 41626/08 no'lu başvuru sahibi başvuranın geri çekme talebinin *reddedilmesine* ve başvurunun incelenmesine *devam edilmesine*;
2. Oybirliğiyle, *başvuruları birleştirmeye*;
3. AİHS'nin 3. maddesi kapsamında, 41626/08 no'lu başvuru sahibi başvuranın Didim'de tutulduğu fiziksel koşullara ilişkin şikayetin *kabuledilemez*, üç başvurudaki şikayetlerin geri kalan tamamının oybirliğiyle *kabuledilebilir olduğuna*;
4. Oybirliğiyle, başvuranların Irak veya İran'a sınırdışı edilmelerinin AİHS'nin 3. maddesini *ihlal edeceğine*;
5. Oybirliğiyle, başvuranların AİHS'nin 3. maddesi kapsamındaki sınırdışı edilme olasılığı şikayetleriyle bağlantılı olarak 13. maddesinin *ihlal edildiğine*;

6. Oybirliğiyle, Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi'ndeki fiziksel koşullar nedeniyle AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edilmediğine;
7. 1'e karşı 6 oyla (32940/08 ve 43616/08 no'lu başvurularla ilgili) Tunca Yabancılar Misafirhanesi'ndeki fiziksel koşullar nedeniyle AİHS'nin 3. maddesinin *ihlal edildiğine*;
8. Oybirliğiyle, AİHS'nin 5. maddesinin 1. ve 4. fıkralarının *ihlal edildiğine*;
9. Oybirliğiyle, hem AİHS'nin 5/2 ve 8. maddeleri kapsamında hem de tutukluluk koşullarıyla ilgili olarak AİHS'nin 3. maddesi kapsamında yapılan şikayetlerle bağlantılı olarak AİHS'nin 13. maddesi kapsamında yapılan şikayetlerin ayrı incelenmesine *gerek olmadığına*;
10. Oybirliğiyle,
 - (a) Savunmacı Devlet'in, halen Kırklareli Yabancılar Misafirhanesi'nde tutulan (32940/08 ile 41626/08 no'lu başvuru sahibi) iki başvuranın *serbest bırakılmasını sağlamasına*, daha önce serbest bırakılan (43616/08 no'lu başvuru sahibi) diğer iki başvuranın ise *yeniden alıkonulmamalarına*;
 - (b) Savunmacı Devlet'in AİHS'nin 44. maddesinin 2. fıkrası uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme gününde geçerli olan kur üzerinden Türk Lirası'na çevirerek izleyen meblağları *ödemesine*:
 - (i) uygulanabilecek her türlü vergiyle beraber, 32940/08 no'lu başvuru sahibi başvurana 26.000 Euro (yirmi altı bin Euro), 41626/08 no'lu başvuru sahibi başvurana 20.000 Euro (yirmi bin Euro), 43616/08 no'lu başvuru sahibi başvuranların her birine ise 21.000 Euro (yirmi bir bin Euro) manevi tazminat;
 - (ii) uygulanabilecek her türlü vergiyle beraber, yargılama masrafı olarak 32940/08 ve 41626/08 no'lu başvuru sahibi başvuranların her birine, adli yardım olarak verilen 850 Euro (sekiz yüz elli Euro) düşülmek suretiyle 3500 Euro (üç bin beş yüz Euro) ve 43616/08 no'lu başvuru sahibi başvuranlara ortaklaşa aynı miktar;
 - (c) Yukarıda anılan üç aylık sürenin aşılmasından ödeme gününe kadar geçen süre için Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın gecikme faizi olarak *uygulanmasına*;
11. Başvuranların adil tazmin taleplerinin kalan kısmının *reddine*,

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar İngilizce hazırlanmış, AİHM İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. fıkraları uyarınca 13 Nisan 2010 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Françoise Elens-Passos
Zabıt Katibi Yardımcısı

Françoise Tulkens
Başkan

